

Regionstyrelsen

Yttrande över betänkandet - En skärpt syn på brott mot journalister och utövare av vissa samhällsnyttiga tjänster

Regionledningskontorets förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande till Justitiedepartementet över betänkandet En skärpt syn på brott mot journalister och utövare av vissa samhällsnyttiga tjänster (SOU 2022:2).
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Sammanfattning

I betänkandet lämnas förslag på förstärkt straffrättsligt skydd för journalister och utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner. Med utövare av viss samhällsnyttig funktion avses hälso- och sjukvårdspersonal, personal inom socialtjänsten, räddningstjänstpersonal och utbildningspersonal inom skolväsendet. Det föreslås också en skärpning av straffskalan för brott mot tystnadsplikten, samt en ny brottstyp, grovt brott mot tystnadsplikten. Utredningen har också tagit ställning till om det straffrättsliga ansvaret för tjänstefel ska utvidgas och kommit fram till att så inte bör ske.

Regionledningskontoret ser positivt på att det vidtas åtgärder för att åstadkomma ett förstärkt straffrättsligt skydd för hälso- och sjukvårdspersonal och andra utövare av samhällsnyttiga funktioner. Förutsättningarna för att utan hinder av sekretess lämna ut uppgifter om misstankar om brott föreslås ses över. Det kan också övervägas om även administrativ personal inom hälso- och sjukvården ska omfattas av det förstärkta straffrättsliga skyddet. Vidare föreslås biljettkontrollanter omfattas av samma straffrättsliga skydd som trafiktjänstemän.

Den föreslagna straffskärpningsgrunden för brott mot de som yrkesmässigt bedriver nyhetsförmedling eller annan journalistik tillstyrks.

Regionledningskontoret anser att det i det fortsatta arbetet ska undersökas och bedömas vilka konsekvenser den föreslagna nya brottstypen – grovt brott mot tystnadsplikt – får för medarbetare i verksamheter som hanterar sekretesskyddade uppgifter.

När det gäller utredningens uppdrag att ta ställning till ett utvidgat straffrättsligt ansvar för tjänstefel anser regionledningskontoret att analysen i betänkandet inte är tillräckligt djuplodande för att regionledningskontoret ska kunna ta ställning till om utredningens slutsats är lämplig.

Bakgrund

Justitiedepartementet har genom remiss bjudit in Region Stockholm att yttra sig över betänkandet En skärpt syn på brott mot journalister och utövare av vissa samhällsnyttiga tjänster (SOU 2022:2).

I betänkandet föreslås nya straffbestämmelser som tar sikte på brott mot utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner. Med utövare av viss samhällsnyttig funktion avses i de föreslagna straffbestämmelserna hälso- och sjukvårdspersonal, personal inom socialtjänsten, räddningstjänstpersonal och utbildningspersonal inom skolväsendet. Förslagen innebär att gärningar riktade mot utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner som tidigare rubricerades som exempelvis misshandel eller olaga hot kan komma att rubriceras som våld eller hot mot utövare av viss samhällsnyttig funktion eller förgripelse mot utövare av viss samhällsnyttig funktion. Detta medför att vissa gärningar som tidigare ledde till dagsböter i stället kommer att bedömas som gärningar med ett straffvärde på fängelsenivå.

Vidare föreslår utredningen en särskild straffskärpningsgrund för brott mot de som yrkesmässigt bedriver nyhetsförmedling eller annan journalistik. Förslaget innebär att straffvärdet för brott som begås mot de som yrkesmässigt bedrivit nyhetsförmedling eller annan journalistik kommer att påverkas i skärpande riktning. Det betyder att straffvärdet för såväl brott som leder till böter som till fängelse kommer att värderas något högre än vad det gör i dag.

I betänkandet lämnas också förslag som innebär att straffskalan för brott mot tystnadsplikten skärps från dagens straffskala på böter eller fängelse i högst ett år till en straffskala på böter eller fängelse i högst två år. Utredningen föreslår också att det införs en ny brottstyp – grovt brott mot tystnadsplikt – med en straffskala på fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

I betänkandet har utredningen också tagit ställning till om det straffrättsliga ansvaret för tjänstefel ska utvidgas. I dag är tjänstefelsansvaret begränsat till åtgärder som vidtagits vid myndighetsutövning. Straffansvaret begränsas också genom att sådana gärningar som vid en helhetsbedömning är att anse som ringa, inte ska föranleda ansvar. Utredningen bedömer att det inte framkommit några starka skäl för att avgränsa tjänstefelsansvaret på annat sätt än till vid myndighetsutövning. Vidare föreslås det enligt utredningen att det fortsättningsvis ska finnas möjlighet att bedöma en gärning som ringa. Sammanfattningsvis bedömer utredningen att den nuvarande utformningen av straffbestämmelsen om tjänstefel inte medför några större tillämpningssvårigheter, och att de principiella skäl som kan anföras för ett utvidgat tjänstefelsansvar inte väger upp riskerna med en sådan utvidgning. Det föreslås därmed inte några ändringar i det straffrättsliga tjänstefelsansvaret.

Författningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2023.

Hälso- och sjukvårdsnämnden, trafiknämnden, patientnämnden, Stockholms läns sjukvårdsområde, Karolinska Universitetssjukhuset och Ambulanssjukvården i Storstockholm (AISAB) har beretts möjlighet att på tjänstemannanivå lämna synpunkter på betänkandet. Karolinska Universitetssjukhuset och AISAB har inte lämnat några synpunkter.

Region Stockholms yttrande

Det är viktigt att värna medarbetarnas trygghet och säkerhet på sina arbetsplatser. Av Region Stockholms medarbetarpolicy (RS 2020-0469) följer att Region Stockholm ska vara en attraktiv och hållbar arbetsgivare som erbjuder en trygg och tillgänglig verksamhet som svarar mot invånarnas behov i dag och i framtiden.

Region Stockholm ser en ökad problematik kopplat till våld, hot och påtryckningar mot ambulanspersonal och personal inom hälso- och sjukvården i övrigt. Att det vidtas åtgärder för att åstadkomma ett förstärkt straffrättsligt skydd för hälso- och sjukvårdspersonal och vissa andra utövare av samhällsnyttiga funktioner ser Region Stockholm positivt på. Region Stockholm tillstyrker därmed föreslagna straffbestämmelser som tar sikte på brott mot utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner. Av författningskommentaren i betänkandet framgår att definitionen av begreppet *hälso- och sjukvårdspersonal* ska vara densamma som i patientsäkerhetslagen (2010:659). Det talar enligt Region Stockholm för att definitionen, på samma sätt som i patientsäkerhetslagen, ska framgå direkt

av lagtext. Detta i syfte att förtydliga vilka som omfattas i en verksamhet med många olika yrkesgrupper.

Med anledning av de föreslagna straffbestämmelserna för brott mot utövare av samhällsnyttiga funktioner vill Region Stockholm framhålla följande. Straffbestämmelserna föreslås ta sikte på brott mot bl.a. hälso- och sjukvårdspersonal och personal inom socialtjänsten. Hälso- och sjukvården och socialtjänsten har dock begränsade möjligheter att utan hinder av sekretess lämna ut uppgifter som angår misstankar om brott till Åklagarmyndigheten, Polismyndigheten eller annan myndighet som har att ingripa mot brottet. I situationer där den misstänkte gärningsmannen är patient eller brukare kommer uppgifter som gäller misstankar om brott i stor omfattning att omfattas av sekretess. I det fortsatta arbetet med förslagen föreslås därmed förutsättningarna för att lämna ut sekretesskyddade uppgifter med stöd av sekretessbrytande bestämmelser, bl.a. 10 kap. 23 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), ses över.

När det gäller behovet av förstärkt straffrättsligt skydd inom hälso- och sjukvården vill Region Stockholm lyfta fram följande som gäller andra yrkesgrupper som arbetar inom sjukvården, t.ex. den administrativa personal som inte omfattas av definitionen i den föreslagna bestämmelsen. Personal inom vårdens centrala administration har ofta en ökad utsatthet för hot och påtryckningar i det att de bl.a. fattar beslut som har stor betydelse för enskilda individer och vårdgivare. Det har också förekommit att personal inom den centrala vårdadministrationen utsatts för hot i samband med polisanmälningar. I Region Stockholm hanterar patientnämndens förvaltning årligen en stor mängd synpunkter och klagomål på vården. Även i denna verksamhet förekommer det att handläggare utsatts för hot och påtryckningar. Sammantaget anser Region Stockholm att det i det fortsatta arbetet med förslagen ska övervägas om även administrativ personal inom hälso- och sjukvården ska omfattas av det förstärkta straffrättsliga skyddet. Region Stockholm noterar därvid att det föreslagna förstärkta straffrättsliga skyddet för *personal inom socialtjänsten* träffar ett stort antal yrkesgrupper, varav vissa med i huvudsak administrativa arbetsuppgifter.

I Stockholms läns landstings (numera Region Stockholm) yttrande över Blåljusutredningens delbetänkande Stärkt straffrättsligt skydd för blåljusverksamhet och andra samhällsnyttiga funktioner (SOU 2018:2) pekades på att tjänstemän som arbetar enligt lagen (1977:67) om tilläggsavgift i kollektiv persontrafik har en utsatt arbetsuppgift. Region Stockholms har samma uppfattning i dag, och anser att det vore

önskvärt om även denna grupp omfattades av samma skydd som trafiktjänstemän enligt ordningslagen (1993:1617) åtnjuter.

Region Stockholm tillstyrker den föreslagna straffskärpningsgrunden för brott mot de som yrkesmässigt bedriver nyhetsförmedling eller annan journalistik på de grunder som anförs i utredningen.

I betänkandet föreslås en ny brottstyp – grovt brott mot tystnadsplikt – med en straffskala som ger förutsättningar att använda straffprocessuella tvångsmedel i form av hemlig övervakning och, i särskilt allvarliga fall, hemlig avlyssning. Vid bedömningen av om ett brott är grovt ska enligt utredningen särskilt beaktas om gärningen har avsett ett stort antal uppgifter, kunnat medföra allvarlig skada eller annars varit av särskilt farlig art. Region Stockholm vill i detta sammanhang lyfta, utöver de exempel som nämns i betänkandet, att även exempelvis uppgifter i risk- och sårbarhetsanalyser kan innefatta information som om den skulle komma ut skulle kunna innebära mycket allvarlig skada. Region Stockholm noterar vidare att det i betänkandet saknas en diskussion om förslagets konsekvenser för medarbetare i verksamheter som hanterar sekretesskyddade uppgifter, och som redan i dag ställs inför svåra sekretessöverväganden. Inte minst då andra myndigheter begär ut sekretesskyddade uppgifter kan det vara svårt att avgöra om uppgifter kan lämnas ut inom ramen för en uppgiftsskyldighet, eller med stöd av annan sekretessbrytande bestämmelse. I situationer där uppgifter från hälso- och sjukvården begärs ut av socialtjänsten är det inte sällan otydligt om begäran görs inom ramen för en uppgiftsskyldighet, eller på annan grund. Bland medarbetare finns ofta en osäkerhet kopplad till den här typen av svåra sekretessbedömningar, och risken att uppgifter i strid med tystnadsplikten röjs till andra myndigheter. Enligt Region Stockholm är det angeläget att dessa aspekter beaktas i det vidare arbetet med förslaget till ny brottstyp. Som komplement till underlaget för förslaget föreslås det göras en analys av förslagets konsekvenser för medarbetare i verksamheter som hanterar sekretesskyddade uppgifter.

Vidare har utredningen haft i uppdrag att ta ställning till om det straffrättsliga ansvaret för tjänstefel ska utvidgas. Utredningen har på ett mycket förtjänstfullt sätt redovisat tidigare utredningar och dess slutsatser, gällande rätt och praxis samt de åtgärder som kan vidtas mot offentligt anställda med anledning av olika avsteg i utförandet av tjänsten. Utredningen har också gjort en analys av nuläget och kommit fram till en bedömning att straffbestämmelsen om tjänstefel inte medför några större tillämpningssvårigheter, och att de principiella skäl som kan anföras för ett

utvidgat tjänstefelsansvar inte väger upp riskerna med en sådan utvidgning. Analysen vilar i huvudsak på tidigare utredningars slutsatser och fungerande system på arbetsmarknaden kopplat till anställningsavtalet och utredningens slutsatser är i sig övertygande. Region Stockholm anser dock sammantaget att analysen i betänkandet inte är tillräckligt djuplodande för att regionen ska kunna ta ställning till om utredningens förslag om att inte införa ett utvidgat tjänstefelsansvar är lämplig. Exempelvis saknas analys av hur ett utvidgat tjänstefelsansvar skulle kunna påverka utförandet av arbetsuppgifter.

Region Stockholm har i övrigt inget att invända mot förslagen i betänkandet.

Ekonomiska konsekvenser

Att avge yttrande i enlighet med regiondirektörens förslag innebär inga ekonomiska konsekvenser för Region Stockholm.

Carina Lundberg Uudelepp
Regiondirektör

Rickard Sundbom
Administrativ direktör

Beslutsunderlag

1. Sammanfattning av betänkandet En skärpt syn på brott mot journalister och utövare av vissa samhällsnyttiga tjänster (SOU 2022:2)

Beslutsexpediering

1. Justitiedepartementet